

Is pensioen een hele lange vakantie? Hans Hooghart zegt volmondig ja

Hoe was de start van jouw pensioen?

"Ik zag de overgang naar mijn pensioen met meer tijd voor mijn hobby's eigenlijk wel zitten. Dat kwam eigenlijk ook een beetje door mijn nichtje. Zij had de camino gelopen en zei dat is ook echt wat voor jou en dat ben ik dus gaan doen."

"Tijdens het wandelen van de Pyreneeën naar Santiago de Compostella heb ik verder nagedacht wat ik wilde doen."

Heeft je pensioen je gebracht wat je had gehoopt?

"Pensioen voelt voor mij alsof ik altijd vakantie heb. Ik kan zelf bepalen wat ik doe." Hans doet veel: zeilen, schaatsen, racefietsen, samen met zijn vrouw Wilma en met de caravan op pad en studeren. Daarnaast doet Hans veel vrijwilligerswerk in en om Barendrecht.

Wat zijn je plannen of wensen voor de toekomst?

"We gaan binnenkort naar Frankrijk en daarna komen we terug voor onze

kleinkinderen." Hans vertelt hoe hij ook enorm geniet van de kleinkinderen. "Het enige wat ik nu heb is een versleten heup. Ik ben gestopt met tennis, maar ik verder kan alles nog. Ik heb veel geluk."

"Ik gun iedereen zo'n leven als ik nu heb."

Lees het hele verhaal van Hans en zijn tips in de online editie van de Life & Pension: www.lifeandpension.pensioenfondstno.nl

Een verkorte versie van het bericht van eTNOs

Naast de werkgroepen is het ontmoeten het belangrijkste facet van de sociale activiteiten van eTNOs. Gelukkig zijn de sociale activiteiten vanaf het voorjaar van 2022 weer voorzichtig begonnen. In eerste instantie is in alle regio's gekozen voor een ontmoeting zonder 'bustransport'. Iedereen moet op eigen gelegenheid reizen omdat we toch nog voorzichtig willen zijn; corona is nog niet echt verdwenen.

In april was er in de regio Midden een lunchbuffet in hotel De Biltse Hoek in De Bilt. In West was een bezoek

aan de plantentuin Esveld en in mei was er in Oost een lunchbuffet bij het 'Ei van Columbus' in Beekbergen. Er waren bij deze activiteiten in totaal zo'n 250 deelnemers. Daarnaast was er dit voorjaar de Algemene Ledenvergaderingen in het Militair Museum, een voorlichting over testamenten en levenstestament door een notaris in Oost en een tweetal lezingen in West over Vermeer en de ondergrond van Nederland. eTNOs hoopt dat in het najaar ook weer excursies mogelijk zijn, waarbij er gezamenlijk wordt gereisd naar een museum, stad of een andere interessante locatie.

Bent u nog geen lid? Het lidmaatschap kost €2,50 per maand. Aanmelden kan door een brief te sturen naar eTNOs, Postbus 360, 3700 AJ Zeist. Of mail naar secretaris@etnos.nl. Aanmelden kan ook via de site www.etnos.nl met het aanmeldformulier.

Wat moet u doen als... 3 praktische tips

Pensioen en belasting: hoe zit dat?

Op uw bruto pensioenuitkering worden loonheffing en de inkomensafhankelijke zorgpremie ingehouden. Wel vervallen voor een pensioengerechtigde bijna alle sociale verzekeringspremies. En als AOW'er valt u in een lager belastingtarief. Maar ontvangt u nog andere pensioenen? Dan wordt via de inkomstenbelasting de juiste loonheffing in rekening gebracht. Het is mogelijk dat u dan in een hoger belastingtarief terecht komt.

Wilt u meer tips?

Kijk op www.pensioenfondstno.nl bij 'Wanneer in actie komen'. En heeft u een tip voor ons? We horen het graag!

Heeft mijn nieuwe partner recht op partnerpensioen?

Dat ligt eraan. Uw partner heeft alleen recht

op partnerpensioen als u voor uw AOW-leeftijd bent getrouwd, een geregistreerd partnerschap bent aangegaan of officieel bent gaan samenwonen (en uw partner heeft aangemeld bij Pensioenfonds TNO).

Ik heb sinds kort een (nieuw) e-mailadres: hoe geef ik dat door?

Ga naar onze website www.pensioenfondstno.nl en klik rechtsboven op 'Mijn pensioen'. Log in met uw DigiD en vul bij uw contactgegevens uw (nieuwe) e-mailadres in én geef aan dat u informatie voortaan digitaal wilt ontvangen. Dan krijgt u de online editie van de 'Life & Pension' voortaan in uw mailbox. Komt u er niet uit? Bel AZL op 088 – 1162 401.

Overleden pensioengerechtigden

Naam	Woonplaats	Leeftijd	Naam	Woonplaats	Leeftijd
Februari 2022					
Mw. A. van den Brink	Wageningen	91	F. Pols	Bonnee, Frankrijk	85
M.K. Muller	Apeldoorn	85	W. Aartsen	Ede	86
Mw. O.E. A-Kum-Rosebel	Apeldoorn	79	H. Brons	Den Dolder	67
Mw. J. van den Boogaart-van Kampen	Pijnacker	81	H.G. ten Zijthoff	Hoog-Keppel	93
Mw. E.J. Bolio	Heerhugowaard	83	Mw. A.J.H. van Mourik-Gorter	Eindhoven	90
Mw. B.U. de Wit-Schmidtman	Broek op Langedijk	71	G.J. Langeweg	Asschaffenburg, Duitsland	94
A.A.M. Trarbach	Delft	71	H.S. Reinhold	Baarn	93
Mw. E.J. Braun-Hoekert	Goor	90	H. Kienhuis	Zandhuizen	92
A. van Meeteren	Amersfoort	84	Mei 2022		
J. Westervaarder	Arnhem	88	Mw. G.J. de Bes-Hogeboom	Helmond	71
Mw. B.M. van Ham	Lauwerzijl	74	Mw. J.M. Ruis-den Toom	Delft	91
Mw. H. Dubelaar	Rijnsburg	85	P.J.M. van Kessel	Den Haag	83
J.A. Copper	Maastricht	97	Mw. W.J. van den Heuvel-Kruihof	Barneveld	85
Mw. H.C.G. Looijen-Kamphuis	Ede	95	Mw. M.A. Vincent-Jorissen	Apeldoorn	90
G.J. Jansen	Wageningen	83	H.H. 't Hart	Rijswijk	90
Mw. A. Berger-Beekhuizen	Bennekom	97	Mw. H.M. van der Meijde-van der Zwaan	Renkum	82
Mw. W.C.C.M. Wagner-de Beer	Rijswijk	86	Mw. C. Ruijsch-van de Weerd	Wageningen	79
Mw. M.A. de Bruin-Brouwer	Voorburg	90	W.R. Warner	Haarlem	94
T.J.H. Dillissen	Wageningen	77	C.J. Overgaauw	Oegstgeest	84
J.M. Ploegmakers	Palau-Saverdera, Spanje	67	W. Veltman	Breukelen	101
J.P. van der Kam	Bennekom	73	Mw. W. Overweg-de Graaf	Rijssen	94
Mw. J. van der Zee-Beuneker	Leeuwarden	87	A.C.G. de Jong	Zoetermeer	89
Maart 2022					
Mw. M.J. van der Pas	Breda	92	Mw. J. Tinbergen	Capelle aan den IJssel	89
Mw. C.E.M. van der Beek-van der Zalm	Colijnsplaat	89	A.W. Brink	Leiden	83
I. de Vries	Alphen aan den Rijn	76	Mw. G.I. Mol-Klomp	Bennekom	75
Mw. N. Binnendijk	Vlaardingen	71	Mw. A.M. Schaap	Amsterdam	76
A. Beijer	Wageningen	88	Mw. W.F. Wijnman-Huber	Zaltbommel	95
H.E. Ramlal	Den Haag	81	Mw. F.R. de Leeuw-Israël	Delft	88
Mw. C.M. Zonneveld	Leiden	97	P.J. Christen	Drachten	93
Mw. A.T. Wisselink-Hammink	Olst	94	R.G. Hopma Zijlema	Lelystad	93
H.D. Banta	Amsterdam	84	Juni 2022		
Mw. M.E. Luijpen-Brandt	's-Hertogenbosch	94	W.J.A. Stam	Leiderdorp	90
W. de Lange	Prüm, Duitsland	83	Mw. E.E. Gerolt-Zwier	Olmen, België	85
B. Staal	Bleiswijk	80	M. Kiel	Apeldoorn	90
A.J.M. Schiphorst	Den Haag	69	Mw. T.W.T. Zalmann-van Buuren	Epe	95
V.H.J. van Gorp	Pijnacker	89	H. Koning	Rotterdam	75
F.J. Kruijswijk	Delft	86	Mw. A.M. Surtel-Verhoeven	Delft	90
C. Duk	Pesse	92	H. Evers	Renkum	82
Mw. J.T. Sonneveldt-Leemhuis	Soest	85	H.M. Heijbroek	Wassenaar	95
J.A. van Hooven	Dordrecht	84	C.P. Berkel	Doorn	81
C.D.J. Cieraad	Apeldoorn	71	Mw. R.I. Oonk-Meyer	Amsterdam	91
Mw. P.C.C. van den Boom-Boettcher	Apeldoorn	86	A.A. Jordaans	Schiedam	74
Mw. M. van der Weide-van Borssum Waalkes	Soest	92	Mw. M. Moll	Lelystad	89
April 2022					
R. van Loenen	Doorwerth	93	Mw. E.H. Kruijzinga-van Veen	Den Haag	101
C.G. Huijskens	Voorschoten	70	A. Keijzer	Leiderdorp	94
P.A.A. Hollander	Wageningen	88	L. ter Haar	Veenendaal	78
B.M. Boerstol	Ugchelen	82	Mw. R.G. van der Hoek-Scheuer	Breda	85
D. Zaalberg	Rijswijk	96	Mw. T.C.A. Roelofs	Huissen	89
Mw. K.K.M. de Groot-Vejde	Osby, Zweden	100	D.W. Ravensbergen	Goor	69
P.W.J. van Niekerk	Delft	97	Mw. G.W. Drent-Blokzijl	Rijswijk	84
Mw. F. Verhagen-Baars	Heemstede	101	Juli 2022		
F. Kranendonk	Haarlem	81	Mw. M. Doeksen	Maarn	80
J. Schijf	Heerhugowaard	89	H. Beumer	Bennekom	77
Mw. M. Baak-de Nie	Groningen	93	Mw. W. Lagerweij-Altink	Utrecht	94
Mw. B.C. Kramer-Schrumpf	Rijswijk	90	H. Steenbeek	Zeist	95
			J. Tortolero	Rijswijk	91
			M.H. van Steenbrugge	Zaltbommel	87

Extra indexatie?

Er was al een indexatie toegekend van 1,09% per 1 januari 2022. Dit was echter geen volledige indexatie. De prijsstijging was afgelopen jaar 3,28% (CPI afgeleid oktober – oktober). Mogelijk komt er nog een extra indexatie. Er is namelijk een Algemene Maatregel van Bestuur in de Tweede Kamer goedgekeurd waardoor in 2022 mogelijk extra geïndexeerd kan worden. Pensioenfonds TNO onderzoekt of aan alle randvoorwaarden voldaan kan worden. In september hoort u hier waarschijnlijk meer over.

Pensioen: hoe werkt dat?

Leer meer over je pensioen. Op de site van Pensioenfonds TNO bij 'Documenten' staan vier korte

filmpjes waarin we per onderwerp uitleggen hoe je pensioen werkt. Ga naar www.pensioenfondstno.nl.

Onderzoek naar risico's afgerond

Samenvatting en impressie van de resultaten

Dank voor uw bijdrage

De deelname aan het onderzoek was relatief hoog (16% respons). Ook is de respons representatief voor de verschillende groepen: deelnemers, gewezen deelnemers (collega's die uit dienst zijn maar hun opgebouwde pensioen nog wel bij Pensioenfonds TNO hebben) en pensioengerechtigden.

Aan het begin van 2022 hebben we alle deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden gevraagd hoeveel risico ze willen lopen met hun pensioen. Dit onderzoek is belangrijk omdat pensioen verandert. Met de komst van het nieuwe stelsel moeten bovendien keuzes gemaakt worden. We willen de mening van betrokkenen meenemen.

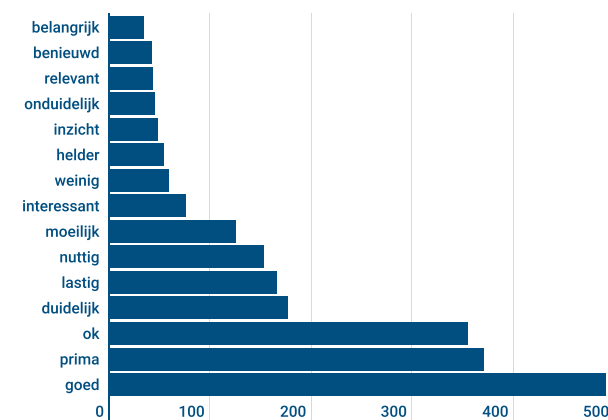
Overall is de uitkomst van het onderzoek dat het huidige beleggingsbeleid van Pensioenfonds TNO aansluit op de risicobereidheid; er is geen reden om het beleggingsbeleid aan te passen. Als we een doorkijkje maken naar het nieuwe stelsel, dan is er geen sterke voorkeur voor een solidaire of flexibele regeling. Wel laten de uitkomsten zien dat de gemiddelde risicobereidheid sterk leeftijdsafhankelijk is. In het huidige stelsel kan daar geen rekening mee gehouden worden. In het nieuwe stelsel is dat per leeftijdsgroep wel mogelijk.

Wat zijn de verschillen in de uitkomsten per leeftijdscategorie?

Er zijn geen significante verschillen tussen jonge (<78) en oudere (≥78) pensioengerechtigden. Wel zijn jongere deelnemers (<38 jaar) bereid om een hoger risico te nemen dan de twee oudere leeftijdsgroepen.

En als gekeken wordt naar het inkomen?

Als het inkomen toeneemt, neemt ook de gemiddelde risicobereidheid toe. Ook zien we dat alleenstaande werknemers gemiddeld bereid zijn om iets meer risico te nemen.

Aan het eind van het onderzoek is gevraagd wat men vond van het onderzoek.

Kort nieuws

Hoe groen moeten we zijn?

We hebben mooie doelen gesteld voor 2022 en we zetten verdere stappen in duurzaam beleggen. Zo beleggen we niet meer in nieuwere fossiele brandstoffen: teerzanden, schalie-energie en arctic drilling. De wensen over duurzaam beleggen kunnen echter sterk uiteenlopen. Begin juli heeft u een uitnodiging ontvangen voor het (online) onderzoek naar ons beleggingsbeleid. We hopen dat u daaraan meedoet.

Het nieuwe Verantwoordingsorgaan

Op 1 juli 2022 is het nieuwe Verantwoordingsorgaan (VO) gestart. De zittingstermijn van de pensioengerechtigden- en werknemersleden was na 4 jaar namelijk afgelopen. In het VO zijn 3 zetels voor vertegenwoordigers van de werkgever, 3 voor de werknemers en 3 voor de pensioengerechtigden. Samen houden ze toezicht op het bestuur en geven ze gevraagd en ongevraagd advies over het te voeren beleid.

Namens de werknemers

Bernhard Bulder
Daphne Urlings
Tariq van Rooijen

Namens de pensioengerechtigden

Koen Wapenaar
Peter de Haan
Jaap Koole

Namens de werkgevers

Conchita Cchung
Murielle van Geijn-Lodder
Geert Roseboom

SPF nieuws

Een bericht van het Sociaal Personeelsfonds

Het bestuur van het Sociaal Personeelsfonds (SPF) heeft in april drie nieuwe bestuursleden benoemd: Foske Smith (voorzitter), Leo van der Horst en Ginie Roerdink (secretaris). Leo zal ook toetreden tot het algemeen bestuur. Het bestuur van het SPF dankt alle aftredende bestuursleden: Marloes Pollemans, Carla van Lit en Jaap Koole.

Mocht u vragen hebben waarbij het SPF u van dienst kan zijn, mail dan naar spf@tno.nl.

Colofon

Life & Pension is een uitgave van Pensioenfonds TNO voor deelnemers en pensioengerechtigden.
Tekst: Pensioenfonds TNO i.s.m. Ernestien Honning
Vormgeving: Mariëtte Jongen
Fotografie: Chantal Vluggen, iStock

Redactie

Heeft u vragen of suggesties met betrekking tot Life & Pension, stuur dan een e-mail naar info@pftno.nl, bel naar 070 - 4138 602 of stuur een brief naar Pensioenfonds TNO, Redactie Life & Pension, Postbus 7018, 2280 KA Rijswijk.

Druk: Quantes

Oplage: 1.900 exemplaren

Rechten

Niets van deze uitgave mag worden overgenomen of vermenigvuldigd zonder toestemming van Pensioenfonds TNO. Aan de inhoud van deze Life & Pension kunnen geen rechten worden ontleend.

Stichting Pensioenfonds TNO
Laan van Zuid Hoorn 165
2289 DD Rijswijk
Postbus 7018
2280 KA Rijswijk

Telefoon: 070 - 4138 602
Telefax: 070 - 4138 620
E-mail: info@pftno.nl
Website: www.pensioenfondstno.nl
Pensioenuitvoering AZL N.V.

22e jaargang - nummer 2 - juli 2022

Kostijn van Gerven,
directeur Pensioenfonds TNO

Beste lezer,

De Life & Pension van juli staat traditioneel in het teken van het jaarverslag. We proberen daarin de belangrijkste aspecten van het vorige jaar onder de aandacht te brengen. We hebben dan natuurlijk aandacht voor het rendement over 2021. Aandacht voor de dekkingsgraad op 31 december 2021. Aandacht voor de indexatie. Maar ook aandacht voor belangrijke dossiers, zoals ontwikkelingen op het gebied van duurzaam beleggen. In een beperkt aantal pagina's krijgt u zo een overzicht over het jaar 2021.

Maar ik wil in dit voorwoord niet alleen maar terugkijken op het afgelopen jaar. De actuele situatie geeft voldoende aanleiding om bij het heden stil te staan. De oorlog in Oekraïne duurt nog altijd voort. De prijzen van grondstoffen, met name van olie en gas, zijn nog steeds hoog. En daarmee kent 2022 een hoge inflatie. De beurzen doen het in 2022 slecht. Daarnaast hebben we te maken met de economische gevolgen van de COVID-pandemie. In veel sectoren tekenden zich grote personele tekorten af. We mogen weer op vakantie, maar of we kunnen vliegen vanaf Schiphol is onzeker.

Met de pensioenfonds in Nederland lijkt het goed te gaan. Door de stijgende rente stijgen ook de dekkingsgraden van de fondsen. We hebben in lange tijd niet zo'n hoge dekkingsgraad gehad als nu het geval is. Maar schijn bedriegt. De situatie is zorgelijk. De hoge inflatie zorgt immers voor een uitholling van de pensioenen. Ongetwijfeld kunnen we iets goedmaken met een indexatie begin 2023, maar het zal, gelet op de regelgeving, niet mogelijk zijn om de volledige inflatie te compenseren.

Dat maakt het, in combinatie met de dalende beurzen, zorgelijk.

De Tweede Kamer heeft inmiddels ingestemd met een wetsvoorstel die het mogelijk moet maken om dit jaar een aanvullende indexatie toe te kennen. We zijn aan het onderzoeken of we aan alle randvoorwaarden kunnen voldoen om dit uit te voeren. Ik verwacht dat we hier in september meer duidelijkheid over kunnen geven.

Daarnaast zijn we druk met de voorbereidingen voor de overstap naar een nieuw pensioenstelsel. De komende maanden proberen we met alle betrokken partijen hierover gesprekken te voeren. Op dit moment is de wet nog niet gereed en is er nog veel onduidelijk. Maar in de tweede helft van het jaar hopen we hierover met u in gesprek te kunnen treden.

Dan rest mij u, ondanks alle onzekerheden, toch een mooie zomer toe te wensen.

Kostijn van Gerven
directeur

INSPIRATIE

Dit is het weten waard

Jaarverslag Special 2021

De toekomst tegemoet

Suzanne van Kooten

"Graag vertel ik jullie in mijn podcast hoe het PensioenfondsTNO in het afgelopen jaar gevaren is. Hoe staan we ervoor en hoe gaan we de toekomst tegemoet."

Als bestuursvoorzitter van Pensioenfonds TNO vertelt Suzanne van Kooten in een korte podcast hoe Pensioenfonds TNO het afgelopen jaar gevaren is. Ze geeft antwoord op de vraag: hoe staan we ervoor en hoe gaan we de toekomst tegemoet.

U kunt het beluisteren en nalezen op www.lifeandpension.pensioenfondstno.nl/jaarverslag2021

En wat vindt de Raad van Toezicht?

In het verslag van de Raad van Toezicht wordt ingegaan op de belangrijkste onderwerpen die intensief zijn besproken. De belangrijkste daarvan zijn hoe het bestuur heeft gehandeld naar aanleiding van de financiële consequenties van de Covid-ontwikkelingen, de voorbereiding van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel, de aandacht voor ESG-doelstellingen, aandacht voor inflatieontwikkelingen en hoe het bestuur is omgegaan met de aanbevelingen uit het vorige jaarverslag.

De Raad van Toezicht is positief over de wijze waarop het bestuur met deze onderwerpen is omgegaan.

Volledige jaarverslag bekijken?

Het volledige jaarverslag kunt u vinden bij 'Documenten' op www.pensioenfondstno.nl

Dit waren de prioriteiten in 2021

1. Voorbereiden op het nieuwe pensioenstelsel
2. Samenstelling van bestuur en commissies
3. Verhouding kosten, rendement en risico

2021: van coronacrisis tot oorlog in Oekraïne

Naast deze drie prioriteiten en het jaarplan had het Pensioenfonds TNO in 2021 te maken met het vervolg van de coronacrisis. Het positieve is dat het in 2021 financieel stap voor stap weer wat

beter ging. Aan het eind van 2021 stond de beleidsdekkingsgraad zelfs weer boven de 110%. Dat is de grens om te mogen indexeren. Dat is natuurlijk goed nieuws. Maar sinds begin 2022 zitten we door de oorlog in Oekraïne wel weer in een onzekere situatie. Hoe dat zich verder ontwikkelt kunnen we niet voorspellen.

Korte vooruitblik

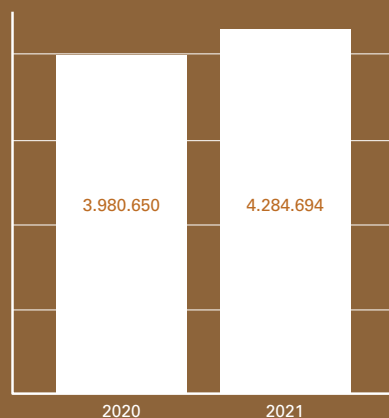
Er zijn vier ontwikkelingen die de komende tijd zeker een belangrijke rol spelen. Allereerst is dat de

financiële impact van de oorlog in Oekraïne met de oplopende inflatie. Ook het ESG-beleid met onder meer concrete klimaatacties staan op de agenda. Verder staan datakwaliteit en databeveiliging hoog op de agenda. En tot slot speelt de verdere voorbereiding van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel een belangrijke rol.

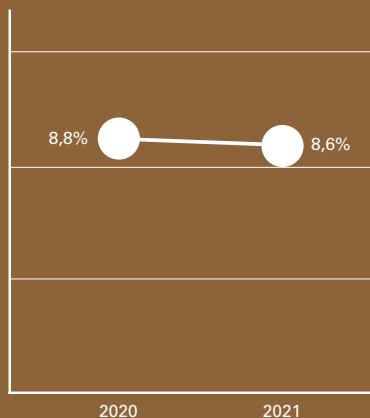
Via de site en de Life & Pension houden we u op de hoogte.

De cijfers van 2021

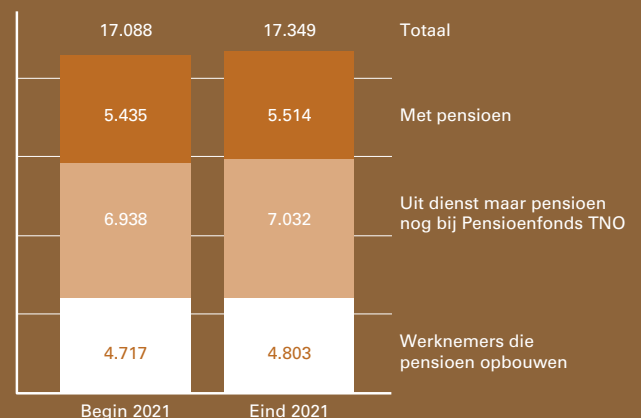
Hoeveel geld heeft Pensioenfonds TNO?
(in duizenden euro's)

Wat was het beleggingsrendement?

Hoeveel mensen hebben hun pensioen bij Pensioenfonds TNO?

Ook dit jaar hebben private equity beleggingen een belangrijke bijdrage geleverd aan het beleggingsrendement van 2021. Wel staan daar hoge kosten voor vermogensbeheer tegenover vanwege de prestatieafhankelijke vergoedingen.

Meer weten?

Wilt u meer weten en meer cijfers? Ga naar www.pensioenfondstno.nl en download bij 'Documenten' het Jaarverslag 2021.

Wat betekenen deze cijfers?

Stap voor stap weer zijn opgeklommen na de financiële impact van de coronacrisis. Aan het eind van 2021 is de beleidsdekkingsgraad zelfs boven de minimale grens van 110% uitgekomen om te mogen indexeren. Dat is goed nieuws. Al was een volledige indexatie natuurlijk veel fijner geweest.

Indexatie

Vanaf 1 januari 2022 was een beperkte indexatie mogelijk van 1,09%. Dit dekt een deel van de prijsstijging van 3,28% in 2021 (CPI afgeleid van oktober 2020 tot oktober 2021). Dat heeft met wettelijke richtlijnen te maken. Mogelijk kunnen we de indexatie nog aanvullen.

Inmiddels is in de Tweede Kamer namelijk een Algemene Maatregel van Bestuur aangenomen waarmee mogelijk nog een extra indexatie kan worden toegekend.